

Slovak A: literature – Higher level – Paper 1
Slovaque A : littérature – Niveau supérieur – Épreuve 1
Eslovaco A: literatura – Nivel superior – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

2 hours / 2 heures / 2 horas

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a literary commentary on one passage only.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire littéraire sur un seul des passages.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario literario sobre un solo pasaje.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Napište komentár o **jednom** z nasledujúcich textov:

1.

Záhrada utrpenia

2. Strach

(Úryvok)

Niektorí známi sa mi začali vyhýbať a dlho som si nevedel vysvetliť prečo. Takéto prítmие nemám rád, a raz, keď mi istý dobrý priateľ neodpovedal na pozdrav, pobehol som za ním.

„Čo je? Čo máš proti mne?“

5 Vyhováral sa, že nič, že je to nedorozumenie, že ma nevidel. Ale sám cítil, že to nie je vysvetlenie.

„Tak ti poviem. Písal si o tom procese...“

No a? Čo má byť? Písal som o tom procese, pravdaže som písal, je to moja povinnosť, písať do novín, okrem iného aj o procesoch. Čože tak zrazu?

10 „Si taký naivný, či taký pokrytec? Bol si tam, proces si sledoval, nechápeš, že odsúdili nevinného človeka? Na smrť?“

„Nevinného človeka? Ako to môžeš tvrdiť? Čo ty o tom vieš?“

„Viem o tom dosť. Toho človeka som dobre poznal. Dopustil si sa neodpustiteľného činu.“

15 Nechal ma tam stáť. Hlupák. Čo to trepe? Na také reči nech si radšej dáva pozor, raz by mohol naraziť na niekoho, kto nebude brať nijaké ohľady! Ale nech, aspoň sa ľudia vyfarbujú, po celé roky vedia skrývať svoju skutočnú tvár a potom, naraz, v jedinom nestráženom okamihu, sa odkryjú. Nevinného... to značí, že naša justícia vraždí?

Po niekoľkých dňoch prišiel za mnou sám. Nebolo to už to staré, dôverné posedenie medzi nami. Rozhovor viazol a on sa po chvíli zdvihol. Vo dverách sa ešte otočil.

20 „Chcel by som, aby si zabudol na ten môj výbuch. Vieš, ten prípad ma veľmi rozrušil, nevedel som dobre, čo vravím...“

Odišiel, a ja som vedel, že navždy. Mám o priateľa menej. Ech, nič to, žijeme predsa v revolučných časoch, nesentimentálnych. Ale prečo vôbec prišiel? Bojí sa? Čoho sa bojí? Že sa zastal človeka, ktorého pozná? Pravdaže, bolo to od neho hlúpe, čože on o tom procese a okolnostiach, ktoré k nemu viedli, vedel? Ale prečo sa bojí? Z čoho má strach? Že to použijem proti nemu? Že mu to niekde vykričím? Kde? Stýkali sme sa roky, ale pracujeme na celkom odľahlých úsekoch, nemal by som možnosť ho napadnúť, ani keby som chcel.

30 Bojí sa, že ho udám... svitlo mi. Hlupák je to, hlupák, vidí strašidlá, podľahol nepriateľskej propagande. Do čerta, keď som komunista, tak stojím za svojím slovom a netrasiem sa ako huspenina. Vždy som si namýšľal, že sa v ľuďoch vyznám. Ale komu vidíš do jeho čiernej duše?

Potom som dostal anonym. A po ňom ďalší list, podpísaný, od dávneho známeho, z Prahy.

35 „Nepredpokladám, že si písal ten článok na objednávku alebo na príkaz. Som ochotný uveriť, že si ohavne naletel. Ale ani to ti veľkú česť nerobí!“

40 Čo sa to deje, čo ja nakoniec mám s tým procesom spoločné? Ja som ho neodsúdil, len som zoznámil verejnosť s faktami, ktoré vyšli najavo. Nemôžem za to, že v redakcii vyškrtili v článku širšie okolnosti, o baníckej vzbure, ktorú som dával do súvislosti s procesom, nevyšlo v článku nič, ale aj tak, nechápem prehnanú úzkostlivosť niektorých ľudí, veď Najvyšší súd rozsudok zmenil, toho sabotéra neobesia, a dvadsať rokov, vzhľadom na tie okolnosti, je vlastne primeraný trest!

Naletel... komu? Komu som mal naletieť? Prokurátor, ktorý viedol obžalobu, bol socialistický prokurátor, sudca, čestný starý komunista! Dobré, ja sa v právnych otázkach málo vyznám, ale ak som ja naletel, to značí, že naletela celá naša justícia! A načo? Kto by mal u

45 nás záujem odsúdiť nevinného človeka na smrť?

A kto to vôbec je, že sa toľko ľudí o neho stará, že toľkých znepokojuje jeho osud?

Zavreli sme medzitým veľa iných ľudí, význačnejších slávnejších, ukazuje sa, že nepriateľ sa zahniezdil priamo v našej strane. Novomeský bol voľajaký básnik, aj voľajaký človek, a hľa, čo o ňom vychádza najavo! Ale mnohých mojich známych neznepokojuje osud Novomeského, 50 poburujú sa nad odsúdením prefíkaného fiškála. Zrejme súd vedel, koho má pred sebou, vplyv toho odsúdeného siaha ďaleko za hranice krajského mesta.

Vari mi nechce niekto tvrdiť, že proces bol iba nainscenovanou fraškou? Nezachádzajú tu niektorí ľudia naozaj príliš ďaleko?

Mesiace prešli a vždy sa našiel niekto, čo mi vyčítal článok o procese. Čo chcú odo mňa?

55 Neboli na procese, ja som bol, musím to vedieť lepšie!

Potom prišli také časy, že už nikoho nezaujímalo osud odsúdeného riaditeľa mlynov...

Čože som o ňom vedel? Nič. Nikdy v živote som o ňom nepočul, po prvý raz som ho videl na procese, nepáčil sa mi jeho vzhľad ani jeho vystupovanie, súdil ho sudca, ktorého som poznal a o ktorého zmysle pre spravodlivosť som nepochyboval, tvrdý, prísny, ale spravodlivý 60 socialistický sudca. Fakty, ktoré mu na procese dokázali, mohli sa niekomu zdať malicherné v pomere k rozsudku smrti, ale bol to predsa politický proces a rozsudok bol odsúdením zákerného triedneho nepriateľa.

Ale po čase zavreli človeka, ktorého som poznal, o ktorom som vedel od malička všetko.

Uveril som, Novomeský a Clementis boli zločinci? Uveril. Ale nemohol som uveriť, že čistý, 65 čestný človek, o ktorom som vedel všetko, ktorého celý život som mal ako na dlani, bol špiónom, zradcom, vrahom a ktovie ešte čím.

Ladislav Mňačko, *Oneskorené reportáže* (1963)

2.

Slovo biela lastovička

Aspoň tá záhrada
má ma trochu rada

Báseň je náhrada
za stratený raj
5 Báseň je korenie
Bože korím sa ti...

Z pradejín pradie sa zamyslená báj

Mať totem staré zámeno
Mať ideu s ktorou sa dá ísť
10 Mať zákon a zameniť ho za koňa

Mať aspoň slovo slniečko
Mať slovo mám ťa rád
Ukradnúť si slovo
a potajomky odhaľovať ženu
15 odhaľovať more
Slovo soľ a slovo krv

Slovo ktoré robí muža
Slovo ktoré rodí
Slovo ktoré hnije v chaluhách
20 Slovo biela lastovička
Slovo noc
Slovo ktoré sedí na vajíčkach
Slovo ktoré mľaská

Srdce s ohňom jakubslaným
25 a plachietka na ňom
Láska

Štefan Moravčík, *O veľkej zmyselnosti bielych ovečiek* (1970)